

KOCSMÁK

BRASNYÓ ISTVÁN

A söntés mögött szélesre nyitva az ajtó, a Nap nem kel már túl korán, a levegőben a nyárvég illatai, egy csupasz mellű csirke egyensúlyoz a küszöbön két meghökkentően hosszú lábán, a mézharmat levitte a tollát, ahogy megfordul, csak a farktolla meredezik, s elindul keresztül a letaposott udvaron, nagy nyári táncok színhelye a szabad ég alatt, egy-egy eperfalevél már megperzselődve lehullott, lépésről lépésre közeledik az ősz, az udvar végében a drótkerítés mögött csöves kukoricát rág a disznófalka, hempergetik a tejes csöveket a porban, a lepergett szemeket vörös nyelvükkel nyalják fel ügyesen, hosszan vizelnek közben, a sarok mögül pálinkafőzde szaga sodródik, a fáradt cefre meg a friss cefre szaga, még kora reggel van, ám ahogy az idő előbbre halad, eltűnik ez az idill, éles, alacsony és kegyetlen lesz a napsütés, összegyűri a bodzabokrok meg az orgonaszövény lombját, a hennyórágta gyümölcsfákon megadja a kegyelemdöfést a sárgára ért szilváknak, hullanak a magasra nőtt gyom közé, amely belepte a zöldségágyásokat, csupán a felmagzott hagyma buzogányai állnak még sorban, sejtetve az egykori rendet. A csirke irányt tévesztetten körülnéz, különben kellemes nap, idebenn a hűvösség mintegy borogatás a testen, az ablakok spalettáit félig kinyitották, de a legyek még nem éledtek fel, halálös a csönd, még a színes krepp-papír szalagok sem zizzennek a mennyezetten, a légyragasztó sem leng ki mézszínű csillogásából, a beporosodott üvegű ablakokon át kukoricatáblára látni, vagy inkább a tábla közepén érzi magát az ember, a szálak közvetlenül a fal tövéből hajtanak, magasak, szinte az ég kékjéig érnek, függöny vagy kerítés, a levelek még haragoszöldek, kicsit porosak, egyáltalán minden poros egy kicsit, mintha túl régi lenne, elhanyagolt és gondozatlan, túl hosszú időn át szitált rá a por, nem aranypor, a napsütéstől, hanem finom, szürke hímpor, amely áttet-

szőben üli meg a levélszőröket, a sima felületeket, kinn és benn a teret, olykor érzékenyen megbillen, mintha mutatna valamit, ősit, a tulajdon eredetét, de váratlanul vége ennek is, káprázat talán vagy csak lassú idomulás hozzá a szemlélő részéről. A kályha hideg; fehér, zománcos oldala matt fényben borong, szinte meg lehetne ölelni, még egy kevés hűvösség, ezüsttel mázolt csöve tele lehet korommal, de a szagát nem érezni, a padló olajának szaga itatja át a levegőt, akár a szeptemberi iskoláét a tanító érkezése előtt, amikor még csak a falra függesztett Európa-térkép lókjé, zöldje és barnája figyelmeztet a rendre, amelyen egy hervadtzöld lyuk a meglétünk, futó madár fészke a gabonatóblában, azokból az időkben, amikor még nagy volt a mozgás, a csatangolás, utak keresztveződtek, ostorok sziszegtek a levegőben, fogatok iparkodtak valahová, adni vagy venni, juhászok nézték nyájuk mellől ezt a nagy mozgást, fontolgatták, hogyan lehetne rajtukütni, fejbe verni őket, hogy utána ne tudjanak beszélni, szállongott a por, útkereszteződéstől útkereszteződésig haladt a világ, s mint hálón a csomó, ültek a kocsmák a sárban, megszábták a forgalmat, üzeneteket továbbítottak azoknak, akik lemaradtak vagy később indultak vagy soha el sem indultak, egészen hiábavaló apró üzeneteket, mert akinek célja van esetleg, annak mincsenek üzenetei, csak némi iszogatásra van szüksége, olykor késelésre, vércsík a padlón, vércsík az út porában, vagy egyenest vértócsa, mindegy, esik rá az eső, a paták gyorsan eltiporják, nyargalnak a csendőrlovak, a rendőrlovak széliránt, csak a sörényük lobog, csak a sörényük lobog most már, csikorog a szerelés szíja, a kis, konok lovak meg úttalan utakra térnek, átmennek a mocsarakon, átmennek a Tiszán, nincs ezen semmi csodálkoznivaló, siet a komp, vak a névsz, hosszú az út.

Az ükapám juhász volt, a dédapám szintén, ez utóbbi 1850 táján született, kincstári legelő bérlője, számos gyerek apja, sok megérte a felnőttkort, rettenetesen verekedősek voltak, a fiúk, persze, épp ezért fogatkozni kezdték, egyet a kukorica sorában lestek ki, többen, s karókkal addig ütötték, amíg életjelt adott magáról — a gyilkosokat azután Szegedre vitték, és soha többé nem kerültek elő, egyikük sem élte túl a raboskodást, elejét véve ezzel a későbbi interfamiliáris civakodásoknak —, a másik virtusból megevett egymaga egy sült birkát, és ebbe egyszerűen belehalt, de úgy látszik, nagyon falánk volt, és ez ellen semmit sem lehetett tenni, a többiek előtt ez intő példa maradt, és fel is hagytak a juhászkodással, vagy legalábbis csak félig tartottak ki mellette, vénségükre már a

csacsit is elszalasztották, kordéstul; dédapám látása öregkorára alaposan megromlott, csak a birkákat látta (vagy a szagukat érezte), nem látott el az út túloldalán a szélmalomig sem a Kincstársoron, hogy jár-e a vitorlája, de ha a birkajárás szélén utat fogott, megérezte talpa alatt a keréklköz göröngyeit, a poros nyomon már elbandukolt a félvárosi kocsmáig (Félpinavánnak is hívták a lényeges útkereszteződést, ahonnan más útkereszteződések érintésével könnyen elérhető volt az adai út, a becsei út, a hegyesi út, a Perczel út, a topolyai út és a szegedi út) inni; az utódok egy része ott telepedett le a kocsmá környékén, pontosan nem tudni, miből éltek, mert juhászok már nem voltak, de valamiből csak élniük kellett, a mozgékonyabbak inkább a Náthán kocsmája felé orientálódtak a moholi úton, szerették a zsidójukat, mert szívesen kisegítette őket orgazda tevékenységükben, különben is azé a birka, aki megfeji, megnyírja vagy megnyúzza, ez örök időktől kezdve így ment, és mindenki ügyeljen a magáéra, a dédpapa kopott sipkája meg pipaszára meg tátozó bocskora nemigen kelthette a többiekétől lényegesebben elütő életvitel példázatát, míg csak annyira el nem szaporodott a nép, hogy már mozdulni sem lehetett tőlük tisztességesen, egyszerűen mindenfelé kezdtek lakni, az utak mellett, a puszta földeken, de még a legelőn is, nem csillapította le őket sem kolera-, sem pestis-, sem feketehimlő-járvány, éltek tovább kolerasan, pestisesen meg himlőhelyesen meg tuberkulotikusan, még csak temetőt sem kellett nekik nyitni, megvoltak nélküle, így épültek fel a szállásaink, némelyik egészen nagyra sikerült, vagyis idővel növekedett nagyra, hosszú, valami módon mindig dőlésre álló épületekkel, ezek rákerültek a térképekre is, hitelesítve voltak, nevük lett, a dédpapa meg csak csoszogott az úton, a kerekek vasalásától megőrölt porvályúban, szaporázta lépteit a kocsmá felé, inni.

A szálláson általában nagyszerű élet folyt, már később, sokkal később, a patriarkális erkölcsök fellazulásával, néha két-három fajta népség is összeverődött, ideiglenesen, akik sohasem látták egymást és sohasem hallottak egymásról, távozásuk után valószínűleg soha többé nem is találkoztak, ezeknek valahol aludniuk kellett, éjszakánként egyikükbe-másikukba óhatatlanul beleütközött az ember az udvaron, ahogy épp az odújuk, a vackuk vagy a fekhelyük felé mentek vagy onnan indultak már el, és egészen másfelé jártak a sötétben, mehezen lehetett eleget tenni nekik vagy a kedvükben járni, mert volt, aki csak székéren szeretett aludni, de friss szalmán, mások az istállóban szerettek, a jászolban, a priccse vagy lóhajtó

subán, ismét mások a szalmakazalban, s addig mozgolódtak, mászkáltak, tolongtak, aggyazkodtak, míg ki-ki a helyére nem ért, és csak akkor vette kezdetét az igazi éjszaka, gyúltak ki a magasban a csillagok, értek haza a vadászatról az elcsatangolt kutyák, amikor már biztosak voltak abban, hogy senki sem fogja háborgatni őket; a kutyaóllban rajtuk kívül általában senki sem akart éjszákázni. E között a tetű népség között érdekesek is akadtak, bár többé-kevésbé valamennyien meghatározott szakma üzésével álcázták magukban a végleg jégre ment embert; ilyen volt a Sógor is, a nem tudom, milyen sógor, lószerszám- és lábbelijavító, korábban húsz éven át adai kuplerájos — ha ő például nincs, sohasem tudtam volna meg, hogy Adán a jobb időkben nagyüzemi kefézés is folyt, akár egy iparvárosban, el tudom képzelni, mondta kishitűen az unokabátyám, bizony isten, válaszolta a Sógor (Bangó sógor?), de annyira tárgyilagosan és üzletszerűen, mintha ügyfelek lennének, hozzám még a jobb gazdálányok is bejártak egy-két hétre, hát nem is akármilyen kuplerájom volt nekem. Hat-nyolc nőcikkével dolgozott, de részleteket sohasem mesélt, még holt részeg — mindennapos — állapotában sem, ezt ugyan el nem felejtettem volna, mert ilyesmit nem felejt el egykönnyen senki sem. Azután volt egy épületasztalos, ez rém iktartó szipoly volt, nem lehetett tőle sehogyan sem szabadulni, évekig visszajárt, a házba is beküzdötte magát, és még fizetést is kapott. Ez Németországról fecsegett mindig, a német fegyverekről meg impériumról, ételdarabok röpdöstek ki a szájából a foga között, undorító alak, képes volt az árokban aludni a kocsmá előtt, persze, részegen, most locsogj Németországról, vén kecske, és hagytam, hadd tűzzön rá a Nap, legalább felvilágosodik, másnap vöröslött a kopasz feje, meg nagyon oldalazva járt, de nem mert lefeküdni, félt, hogy kaszáspókot vagy ebihalat teszünk a szájába, ha elalszik, és aztán nyeldekellhet. Meg járt még egy tapasztó- és kemencera-kő-mester is Szabadkáról, időszakosan, mert nem mert úgy dolgozni, hogy minden évben szükség legyen rá, de ez is értett a lószerszám javításához, olykor egész rendes darabjai voltak eladók, valahol biztosan megfújta őket, de ezzel nemigen törődött senki, mert ahonnan ilyesmit észrevétlenül el lehet vinni, ott rengeteg akadhat, s milyen szépen csillog a sárgaréz zablakarika, ha kifényesítik! Hogy a pénzzel mit csinált, azt nagyjából tudni lehetett, de azon, ami megmarad, mondta, Szabadkán egész télen csak moziba járok, olyankor pihenni szoktam, mi az istenben fárad ki, kérdezték tőle, hát Drejában az asszonyok, mondta,

hogy mennyire szeretnek engem Drejában az asszonyok, a Maris még meg is csókölt... Melyik Maris, gondolkoztunk, de nem jutott eszünkbe egyetlen Maris sem Drejában, majd a drejasiaktól megérdeklődjük, milyen Maris, mondtuk akkor az öreg tapasztónak, tiszteltetem válaszolta erre. Rajtuk kívül voltak még a vándor rövid-árosok, óracsempészek, vályogvetők, herélők, akik azzal, hogy az egész falca töke az övéké fél liter eperpálinka ráadással, az öregdisznót is kimiskárolják, egy, a tökét nem adjuk, kettő, ki mondta, hogy az öregdisznót ki kell miskárolni, három, a pálinka már az orrukon folyik ki, terelte kifelé őket a szomszéd, nem félt a herélőkésüktől, mi a fenét félnék, úgyis öreg vagyok már, állapította meg, de nem mindig volt az, volt amikor nem látszott még egyáltalán öregnek, és Kishegyesen a strandra járt nézni a nőket, meg nagyon értett a poharazgatáshoz is, komoly sérüléseket hagyhatott maga után, mert azóta sem igen járt Kishegyesre, amióta elkerült onnan, és odahaza is puskát tartott, amiért szakadatlanul zaklatták a hatóságtól, de semmit meg nem találtak volna nála, nincs is ott hon semmi, majd éppen, amúgy éjszakánként néha hallani lehetett, hogy lövöldöz, rengeteg földet ellegénykedett, mondták, legalább nem lettem kulák és nem is kellett államosítani, mondta ő, olyan kevés maradt, hogy elfér a fél markomban, és nem is járt már sehova, de ha mégis el kellett mennie, mert hívták vagy maga akart netalán, kocsma előtt nem tudott úgy elmenni, hogy meg ne kóstolja, mi van benne, ha marhabélért küldték a boltba, mert nincs mibe tölteni a kolbászt, az fél nap volt, mire megjárta, eliszogatott valahol a régi cimborákkal, és kazlat sem tudott senki úgy rakni, mint ő, nem volt olyan ember a világon, aki úgy eltalálta volna a szarvalást, csak pianóban, csak pianóban, ezt ismételtette.

A másik véglelet viszont a telek jelentették, akkor leáll az élet, csak B. sógor hol töltheti a telet, valami fészke mégis kell hogy legyen, de aztán senki sem törődött B. sógorral, meg hogy miért sógor egyáltalán, valakinek akkor a sógora, de kisült, hogy senkinek sem sógora, egy közönséges tetű, erre hivatkozva tolakszik ide, ez így biztos menedék, de ezt a telet már nem bírja ki, úgyis megfagy valahol, az ilyenek mindig meg szoktak fagyni, nem egy megfagyott már közülük, Kukac Péter is ott fagyott meg Njegoszevo előtt a mély árokban, ahonnan a kövesút töltésének hordták a földet, berúgott a Ringnél vagy Franca néninél Brazíliában, nem is a Franca néninél, hanem a Jóskánál, Jóskát csak később vitték el táborba a feleségével együtt, ki az isten is volt az, aki a zászlót csó-

koltatta vele? Péter beleesett az árokba, de deres volt a fű, csúszott, és nem tudott kimászni belőle, az meg eszébe sem jutott, hogy végigmenjen rajta, Istenáldás, no, a szentségét, úgy hívták akkor azt a falut, bukovinai csángók lakták, nekünk kellett volna a harangjukat utánuk vinnünk, amikor megléptek, meg még mit nem, engem ugyan nem hajtanak el lovastul-kocsistul Bukovinába, vigyék egyedül a hátukon, úgyhogy a harang még mindig ott lóg alighanem a helyén, ahová tették, mást nem is hoztak magukkal, s azt is itt hagyták, már elfelejtettem, milyen hangja is volt, ők se hiszem, hogy emlékezhetnek rá, ha megérkeztek egyáltalán Bukovinába, de Péter megfagyott, pedig pár nappal korábban még nézett rám a kocsmában, azt mondta, lerajzollak, mert nagyon szépen rajzolt, magára ismerhetett az ember, de előbb fizess egy pohár bort; én fizettem, de mást rajzolt le, összetévesztett valakivel, keresztbe állt a szeme, annyira részeg volt. Hajnalban aztán elindultunk apához, a Ferdinándra, nem esett nagyon messze, csak Dreján kellett átmenni, onnan már széles utat tapostak a búzaföldön a falusiak, de lehet, hogy nem is arra mentünk, hanem kerülővel, de nem tudom, minek mentünk volna kerülővel, apával szoktunk csak kerülővel járni, mert ahhoz, hogy Drejába jussunk, Míleševón is át kellett mennünk, ott meg apára nagyon orroltak az elmáradott adójáért, talán még le is fogták volna, ha a faluban csípnek bennünket, az a kis Trivan meg az a nagy Gojko, jöttek is hozzánk végrehajtani húsvét délben, no, ez csak az egyik eset volt, de nem voltunk otthon, a rádiót hallgattuk a kocsmában, a Károlynál, az az egy rádió volt messze földön, mert negyvennégyben mindegyiket be kellett adni, hogy ne lehessen rajtuk Moszkvát meg Londont fogni, újakat meg még nem kezdtek csinálni, vagy ha csináltak is, olyan drágán, hogy nem lehetett megvenni, apával ezért mindig hatalmasat kerültünk, kukoricatáblákon vágunk át, ami még hagyján, de néha kendertáblákon is, sárgák lettünk a virágportól, akár a méhecskék, nem győztünk utána törölközni, és mindezt amiatt a kis adó miatt kellett csinálnunk, úgyhogy sokáig nem is láttam közelről a falut, nem nagy méznivaló van rajta, egy, no, másfél rövid utca az egész, mondta apa, akihez éppen most iparkodtunk, ki, a Ferdinándra, és Míleševót alighanem megint csak elkerültük, hogy rövidítsünk valamennyit az úton, füves barázdálkon mentünk, a fűszálakon vastagon állt a dér, még délelőttre sem kezdett olvadni, szürke, acélszürke ég alatt mentünk, a Dreja Lázó kocsmája ajtaján dőlt kifelé a pára, de azután már egykettőre kint voltunk a

faluból, elhagytuk a Rudinszki Jóska házát, az öreg Ocsu előtt rákanyarodtunk a vetésre, onnan már látni lehetett a kendergyár kéményét, a Ferdinándnál, malom is volt meg villanytelep is, minden volt ott, amit az ember el tudott képzelni, apa a kastély pincéjében volt, rengeteg lépcsőn kellett lemenni hozzá, megörült, és szíppantott is mindjárt egy nagy hordóból nagyon szép aranysárga bort, aztán málnaszörpöt öntött bele, azt mondta Mussolini, sokára értettük meg, hogy azért, mert fejjel lefelé lóg, fel kell keverni, de semmi olyan nem akadt ott a pincében, amivel keverni lehetett volna, hát a gumicső végével keverte meg, amivel a bort szíppantotta. Rengeteg volt ott kinn a német, mindenféle kalapos sváb, sehogyan sem tudunk velük szóba elegyedni, mert vagy így beszéltek, vagy úgy nem beszéltek, csak a gyerekekkel, mert azok beszéltek mindenhogya, de azokkal meg nem volt miről, hát így időztünk ott egy kicsit, apa felügyelt a szakácsnőkre, hosszú, fekete télikabátban, mert hideg volt, nemrég gyújtottak be, alig kezdték a hagymát pirítani, kivörösödött kézzel egyre csak vagdosták, meg törölgették a szemüket, amíg csak minket is el nem űztek, vissza a pincébe vagy mit tudom én, hová, apa a hiányt emlegette, a hiányt, a hiányt, ami a kasszában mutatkozott, hitelbe isznak, aztán nem hozzák a pénzt, mért ad akkor nekik, ha egyszer ismerem őket, nem mondhatom, hogy nem adok, mert itt mindenki ismert mindenkit, sokra is jutnak vele, igaz, a pince, az szép volt, villany világított benne.

Amikor végleg leesett a hó, és nem kellett tovább a sártól tartani, akkor merőben más arcát mutatta a tél, színiegyüttesek támadtak a semmiből, minden falunak volt saját színiegyüttese, valaki ráérő ember irányította őket, minden faluban akadt ráérő ember, és kocsmá, ahol meg lehetett tartani az előadást, a nagy teremben, volt, ahol két nagy terem is akadt a faluban, jól elázott közönséggel, no, emberek, befelé most már, mert kezdődik a szerep, toborozták őket a sötét mellől, a legközelebbi kocsmába is elszalasztottak valakit, hogy jöjjenek azok, akiknek különben is van hely foglalva, majd nem mindenkinek volt, és az előadás után mindenki egyformán leitta magát a sárga földig, csak a tanítónő meg a szép kis primadonnának nem, ők a lehető leggyorsabban férjhez akartak menni, részegeshez vagy nem részegeshez, nem válogattak, el lehetett tőlük venni a gyűrűjüket, állítólag emlékébe, a hideg bortól már üveggolyóként kocogott a jövődöbeli szeme, emlékébe, emlékébe, emlékébe... Az az érzésem, hogy még a szálláson

berúgtunk, nem, nem rúgtunk be, pokolian összeverekedtünk (kint a havon, valaki vizet öntött a letaposottóra, megfagyott, ezen megcsúsztam, elterültem, ekkor kezdődött a hempergés, fenekestül felkavartuk a havat az udvaron, az ütések helye égett, sajgott, de mindenesetre rendkívül jól kimelegedtünk, szakadt rólunk a verejték, mindenünk átázott a ránk olvadt hótól, és amikor már csak lógtunk a levegőben, és tehetetlenül egymás vállára hajtottuk a fejünket, akkor döntöttük el, hogy kibékülünk, és erre kezdtünk inni, sokkal többet ittunk annál, hogy gyalogosan hosszabb útra indulhattunk volna, az az évi pálinka nagyon erőre sikerült, úgyhogy alkonyatra lovat nyergeltünk, és fellepedtünk rá mindkettőnkre, hogy vigyen el bennünket oda, ahová akar, kicsit keserves dolog volt, időközben még fagyni is kezdett, a ló Gunarasba vitt bennünket a Deák-kocsmáig, hogy miért épp Gunarasba, meg miért a kocsmáig, valaki, úgy látszik, oda járt rajta a hátunk megett, a fagy közben keményre fordult, a ló oldala gőzölgött a villanyfényben, ha most magára hagyjuk, biztosan megkehesedik, tönkrevesszük a legjobb lovat, arra viszont meg merek esküdni, hogy nem én estem le róla, majd hülye lettem volna itt bocskorban mutatkozni, szalmával teltömött bocskorban, hogy le ne fagyjon a lábam meg egy koszlott prémes kabátban, amin mintha kutya aludt volna, vagyis ezt szoktuk a kemence mellett a piccsre tenni a fejünk alá. A ló viszont elszaladt tőlünk, fázhatott szegény, utána hazafelé sikerült még egyszer elkapnunk, vagy talán várt ránk, épp a téli primadonnáéknak a kertjében, akitől gyűrűt kaptunk, melyikünk kaphatta, nehéz lenne megmondani, különben is elveszett, hogy melyikünk veszíthette el, azt sem tudtuk, de a ló ott állt, és várt ránk, sötétben, rágta a zablát és horkantott, a kantárja átesett a fején és lelógott, még belelép, és kitöni a nyakát, s úgy látszik, megijedhetett tőlünk, mert hiába békítgettük, a levegőbe kaszált a lábaival, aztán kirúgott, fingott néhányat, és elszaladt a szállás felé, éppolyan volt, mint csikó korában, akkor sem lehetett vele bírni, a Nóninak a fia volt, egy vén, girhes kancáé, amelyet a szőrén ültünk meg, és rettenetesen tört a gerince; akkor kijött a primadonna anyja, azt gondolta talán, hogy lánykérőbe jöttünk, hát nem abba jöttünk, hanem csak veszekedtünk vele egy sort, az áttetsző havas világosságban, míg kívül nem keveredtünk a kerítés sövényén, de csak kiabált utánunk, hát talán ezt kellene inkább megbikkantani itt a fal sarkán, addig is legalább hallgatna, ha hallgatna. Ahogy kidülöngéltünk a falból, megint elkaptott bennünket a délutáni erőtlenség, össze-

kapaszkodva támolyogtunk a földeken keresztül, a hó kristályos volt a fagytól, ruhánk minden részén hozzánk férkőzött, hát persze, amikor hemperegünk, és bár jól láttuk a szállást, ott feketedett az ég alján a nagy, kopár fáival, mégis vitatkoznunk kellett, hogy arrafelé menjünk-e, azt az irányt fogjuk-e, mert még nem volt gyalogút a hóban, senki sem járt erre felé, amióta lecsett, de különben szokott lenni, s most kénytelenek voltunk magunk taposni, de nagyon görbére sikeredhetett, az az egy biztos, hogy déli irányba haladt, csak szeszélyesen, inkább a Kancsárék kerítése felé, ugattak is bennünket nagyon a kutyáik.

Sokkalta jobb volt a holdvilágnál húsvét táján, amikor kivirágzottak a gyümölcsfák, akkor is majdnem annyira fehér volt minden, akárcsak télen, de az utak szaladósbak, és lassan porosodni kezdtek, amikor a birkák végleg kiteleltek, már megint voltak juhászok, vagyis egyre szaporodtak, ősz felé máson sem járt az eszük, mint a teletésen, a gyapjút már rég eladták, és most hol telegenek, a kocsmák előtt alkudoztak a szállásiakkal, nap mint nap, míg be nem rúgtak, másnap aztán előről kezdték az alkudozást, amíg csak nem találtak maguknak szállást, ahol kitelelhettek, azután erre ittak, a birkáik meg lógatták a porba az orrukat az árokparton, egy-egy helyen néha két-három nyáj is összefutott, elkeveredtek, és akkor kezdődött a valódi haddelhadd, részegen nem sokra jutottak a kiválogatásukkal, mindegyikük csak hajtogatta a magáét, mintha fejbe rúgta volna őket a szamar, erről a tarisznyájuk lógott róluk, amarról az esőköpenyük, a kutyáik meg marakodtak, ezek kavarták a legnagyobb port a kocsisút közepén; volt közöttük többféle szerzet, némelyiküknek a keze remegett, de annyira, hogy cigarettát sem tudtak sodorni tisztességesen, csak nagy kínnal, hogy kiszórták a papírból a fele dohányt, meg a nyelvéket sem tudták rendesen végighúzni a papír szélén, összenyalázták az egész cigarettát, de amúgy semmi bajuk sem volt, ha a pálinkáspoharat a kezükbe vették, mindjárt megállt a remegés, hibátlanul a szájukhoz tudták emelni, s exre a nyakára is hágtak a pohárnak, akármekkora is legyen, mert utána nyomban elkezdődött a remegés, sietni kellett; vagy már nem is remegett a kezük, hanem fél karjuk egyenesen béna volt, különféle sérülések, esések, zuhanások, verések következménye volt az ilyesmi, cigarettát sodorni ugyan fél kézzel is tudtak, de rendesen fejni nem, ellentétben a reszketősekkel, akik becsületesen ki tudták préselni a birkák tőgyéből a tejet, elég jó történeteik voltak, egyikük például a szom-

monja 1983 BRASNYÓ KÖCSAI

szédasszonyát dobta meg a drótkerítés lyukán keresztül, megsaccolta a magasságot, és áthatolt a szomszédos telekre, de a kerítés más kerítésekhez kapcsolódott, valamennyi rozoga tákolmány, a farkarók korhadtak, s ennek a kerítésnek a rágását átvette valamennyi, mozgott a falu összes kerítése, miközben a szomszédasszonyt gyömöszölte, erre meg minden kutya ugatni kezdett, szerencsére éjszaka volt; amikor elmúlt a húsvét, újra kezdődött minden: Drejában meg Brazíliában szombaton esténként, Gunarasban, Völgyön, Kavillóban, Keviben meg ki tudja, még hol, vasárnap, de különben általában csak szólóívászat ment, alaposabb szelet csak a búcsúk kavartak, mindegyik valami Mária-napra esett, júliustól, elkezdődött Pecesoron, ide nem volt tanácsos menni jobb és elszántabb társaság nélkül, mert megkerülhetetlen volt a verekedés gondolata — Kavilló is ilyen volt, de nem volt búcsúja —, Drejában legfeljebb az ember szemét tolták ki vagy a fülét vágták le, Brazíliában csupán kúba dobták, ott volt a kocsmá előtt, egy japánakác tövében, hogy az utasok megvitathassák a messziről jött fogatokat, Völgyön azonban már egyedül csak a kályhát lökték fel a dulakodók, s ezzel vége is volt a vetélkedésnek, Gunarasban meg általában olyan valakit talált el a pohár, akinek sejtelve sem volt arról, hogy miért van a levegőben, bár a leglátványosabb mindig az volt, ha két, más-más nemzetségbeli cigánytábor találkozott, ők évszázados számlákat hordoztak magukkal, s lassan, módszeresen kezdték kiegyenlíteni, az elszántabb környékelieknek vasvillával kellett őket szétszedni, az asszonyaik és a gyerekeik is verekedtek, elég jól, csak iszonyatosan visítottak közben, mesélték mint dajkamését, annak, aki hitte.

Az atlétatrikó egyidőben univerzális nyári viseletnek számított, akácsak a bőr micisapka télen; atlétatrikóban könnyebben lehetett mozogni és jobb volt benne táncolni, már majdnem meztelen volt benne az ember, de kabátot is vehetett fel rá az, aki fázott, ha hűvösre fordult az idő, éjjel körül pedig általában hűvös volt, a kabátbélés selyme meg csak tovább hűtött, ahogy csúszkált az ember bőrén, ezért nem szerettem az atlétatrikót, ahogy bőr micisapkám sem volt soha, de a népek többsége a Szindikátusból — ez részben barakk-tábor volt, rabok építették maguknak, s miután elvitték őket onnan, ott maradtak a vaságyaik meg a takaróik, az ormótlan dobkályháik meg mindenféle szerszámaik, a szakadt szalmazsákjaik a szabad embereknek —, a csokoládé-házak környékéről még egyéb helyekről a kis erdő táján ebben került elő, mintha va-

lami világversenyre készülődne, és vonszolódta a zenészek is a poros dűlőutakon, messziről, a távoli kocsmák felé, félhatárnyira laktak egymástól, de mindig idejében összejöttek, a zenekarok lelke a szaxofon volt, különben szedett-vedett hangszereik voltak, hegedű meg klarinét kötelezően, citera, nagybőgő, s olykor feltűnt egy-egy trombon is, trombon, alig hittünk a szemünknek, és nagyobb hely kellett neki, mint a nagybőgőnek. Ott voltak a lóversenyeken is, mindenütt, ahol ünnepnap egyáltalán italt mértek, ha a helyzet úgy kívánta, két zenekarból három lett, mindig egy jó harmonikást kerestek, mindegyik zenekarnak örökké egy jó harmonikásra volt szüksége, a harmonikások egyáltalán nagyon keresettek voltak, meg a harmonikák is, nyolcvan basszusos, százhusz basszusos, ilyen szavakat lehetett hallani a hátuk megett, amikor szünetet tartottak, de nem sok szünetet tarthattak, mert mindig zaklatta őket valaki, hogy húzzák el a nótáját, ilyenkor pénzt dobta a szaxofon tölcserébe, néha, ha nekikeseredtek, egészen megrakták, telidugdosták, hogy csak szordinóban lehetett rajta játszani, s azután taposták az üres bukszájukat; a zenészek állandóan úton voltak, vonultak valahová, télen, amikor messzire lehetett látni, semmi sem állta útját a szomnek, szombaton vagy vasárnap állandóan feltűntek kis, fekete ruhás csoportjaik, igyekeztek valahová, cipelték a hangszereket, csak a nagybőgős ballagott hátul üres kézzel, mert ő még a múlt héten ott hagyta, ahol kellett, a nagybőgőt, de most nyár volt, és érkeztek a Szindikát felől a gyalogúton az atlétatrikós emberek, mert nekik rettenetesen rossz kocsmájuk volt, az ő kocsmájukban csak pálinkát adtak, és csak olyat, amit a sörgyárban a romlott, fennmaradt sörből főztek, mert ők valami rejtelmes vonalakon a sörgyárhoz is tartoztak, hetente két pótkocsijuk ment a sörgyárba malátáért, a disznóknak, s ennek fejében meg kellett inniük azt a pálinkát is, amitől fokozatosan elment az eszüik: ez volt a Dunderski-konyak. Ekkor már szívesebben jártunk másfelé, néha Szenttamásra is eljutottunk, a Kiss Antalhoz, oda még csizmás parasztok is jártak, és ott általában jól meg lehetett nősiülni, ott találkoztunk egyszer a kocsmárosunkkal is, bizonyára nősiülni ment, atlétatrikóban és mezítlábas szandállban ült a zenészek asztalánál, előtte nyolc vagy tíz üres sörösüveg meg az asztal lapjára kiömlött sör, vörös, dagadt arcát az asztal lapjára fektette, aludt, és még ondolált haja is belelógott a tócsába, ajkán legyek mászkáltak és csiklandozhatták, mert időnként fel-felrántotta a bajuszát, és ilyenkor kilátszott a szájából az arany szemfoga, a legyek ekkor

a sörtőcsa szélére rebbentek, majd vissza az arcára, a zenészek türelmetlenkedtek, mert mégiscsak az ő asztaluk volt, nem tudjuk, mit csináljunk vele, kidobni nem akarjuk, amúgy meg már kezdődhetne a délutáni tánc, hát vigyék, és ültessék a vécére, tanácsolta valaki, maga nem ide valósi, mondták a zenészek, mert akkor tudná, hogy nem lehet, mért ne lehetne, kérdezte az idegen, mert guggolás, válaszolták neki, ez meg itt részeg; nem vártuk meg a délutáni táncot, mert ha a kocsmárosunk felébred a zenére, holtbiztosan ránk ismer, s aztán majd mi maradunk helyette a lében, inkább tovább mentünk, Becse felé, motorkerékpáron, ott is megnőszülhetünk, ha éppen akarunk, de a Zöldfás utcán nagyon megszorult a délutáni nap, meg a kocsmák is melegek voltak, fenébe is, inkább megyünk a mi vidékünkre, Keviben ma alighanem búcsú van, s mire odaérünk, szótvezetgetik a java lányokat, hát iparkodtunk, mentünk Kevibe, az meg egy örökkévalóság onnan, rossz utakon, ez a Szenttamás volt a legszerencsétlenebb ötlet, melyikünknek juthatott eszébe, egészen addig gondolkoztunk rajta, amíg csak Kevibe nem értünk, ott meg szinte semmi, csupán a bazárosok, mézeskalács olvasók lógtak a templom előtt a sátrak oszlopairól, alkonyodott már, senkit sem ismertünk, a kocsmát se nagyon, de tömve volt, nem is kaptunk helyet, csak valami fészkerben, maradtunk volna otthon, mert itt innunk sem adtak, a szomszéd asztalon egy kancsóban állt vagy félliternyi chartreuse, ezt a zöld iszonyatot vettük magunk elé, és kezdtük iszogatni, csak úgy, a kancsóból, de nem szólt, nem is mutatkozott senki, nem jött a gazdája sem, mi meg épp elég mérgesek voltunk már Szenttamás miatt, meg emiatt a fészker miatt is, jó nagyokat húztunk a kancsóból, de végül azért hagytunk belőle vagy kétujjnyit, és már indultunk is visszafelé, Kavillóba, ott tisztességesebben bántak velünk, jó, gerendás kocsmájuk volt, összetolt, hosszú asztalokkal, ezt kerestük mi egész nap, ott voltak a Szulomár gyerekek is, Félvárosból, egy fészkekalja belőlük, nagyon rendesek, de különben olyanok, akár a vadmacska, meg a zenészek, persze, az elmaradhatatlan vasárnapi zenészek, a sötét ruhájuk, a szokásos hangszerekkel, amelyeken csak a szokásos dallamokat lehet játszani, más iránt nem fogékonyak, ezt már sokszor kipróbáltuk. Völgyön is, a nádtetősből, ott a szerdai volt a lényegesebbük nap, olyankor vagy háromhatárnyi paraszt jött össze a piacra, folyt ott minden, vér is olykor, elég sok vér, de bor folyt a legtöbbször, mindenki áldomást akart inni, ha már eljött, a sok áldomásívónak valamikor nem volt elég egy kocsmá, azért lett kettő, kettőnél több

aztán már nem lett, ennyi is elég volt arra a két napra, szerdára meg vasárnapra, más napokon aligha fordult itt meg valaki, a sör nem volt rossz rummal, nyáron, júniusban, ilyenkor hűvösek még az esték, kár, hogy a rum az ember fejébe áll, aztán általában voltak ott valami magypofájúak is, akik rengeteget tudtak a világról, mert Moholon kísérettségiztek a gimnáziumban, az sem akármilyen, mert a falu holtbiztos, hogy írástudatlan volt, négy elemivel már akárki hivatalnok lehetett a birtokon vagy a szövetkezetben, mi meg egy csomó ökör voltunk, hiszen még nem is jártunk Moholon, pedig ott folyik el a Tisza, meg a templomtorony is messzire látszik, és valamikor még hajóállomása is volt, biztosan nem is a vízparton, hanem a templomuk tornyának a tövében, esetleg a gimnáziumukban, azért lettek vízfejűek, és mi ezért mentünk át a cserepesből a nádtetősbé, ez a megfontolás is szerepet játszhatott a két kocsmá felépítésében, ha valaki nem akart feltétlenül pofozkodni, békén is meg lehetett így, csak nehéz volt két zenekart összehozni a két mindig hiányzó jó harmonikás miatt, de legalább mindkét helyről egyformán hiányoztak, a rumos sörre meg a Lilikétől kaptam rá, most jut eszembe, hogy akkor nyáron velünk volt a Lilike is, meg még néhányan, de ezek már csak a Lilike miatt, Lilike pedig szebb volt a fél határnál, egészségügyi nővér volt, valamennyiünknek nagyon tetszett, még egyszer találkoztam vele ezután, a kórház utcájában Újvidéken, sötét volt már, és alig ismert meg, rekedtes hangján mondott valamit, a nővérek fekete pelerinje volt a vállán, késő ősz volt, és ő ott dolgozott a kórházban, én meg a városban végeztem az egyetemeimet, nem tudom már, melyikre iratkoztam abban az évben, hogy ne kelljen sorozásra mennem, de itt Völgyön, a nádtetősbé, egészen más volt a helyzet, valamelyikünk elkezdett poharat enni, jó foga lehetett, ropogott a foga alatt, mintha kristálycukrot rágná, ez is hozzátartozott, valakinek mindig kellett poharat is ennie, nem mintha szerette volna, de ez ezzel járt, Lilike énekelt, aztán mi is énekeltünk meg a zenészek is, de mi botfülűek voltunk, a zenészek talán nem, ők annyi éjszakán át kiiskolázhatták valamelyest a hallásukat, azzal hancegtek, hogy jobban olvassák a kottát, mint az írást, hát jól begyakorolhatták magukat a kottaolvasásba, így múlt el az idő, alig maradtunk éjfél utánig, de mire a Lilikék házáig értünk, már szinte megvilágosodott, nagyon korán kel júniusban a Nap, csak ilyenkor veszi észre igazából az ember, a Lilike anyja az ablakban könyökölt, Lilikét várta, hát nem gondolta tán, hogy egyedül engedjük neki a határnak,

s aztán mire a mi gyalogutunkra fordultunk, elkezdett fújni az a hűvös, hajnali szél, megkéssett kukoricavetésen haladtunk keresztül, még csak három levele volt a szálaknak, a kelő Nap fényétől vörösen csillogott rajtuk a harmat, és porzott a földjük a szél alatt, még nem vett elő bennünket a másnaposság, de leültünk a barázdában, hűteni egy kissé magunkat, maradék pénzünket feldobáltuk a szélbe, nem tudom, hogy össze tudtuk-e aztán szedni mind. Voltunk mi már télen is a Völgyön, de akkor a cserepesben és jóval kisebb feltűnéssel, akkor nem volt velünk Lilike, és az az érzésem, hogy csak ittunk akkor, és nem is maradtunk sokáig, csak amíg megkötött a föld fagya, hogy ne sárban kelljen hazafelé mennünk, hazafelé alighanem Sztálinról kiabáltam valamit, jót vagy rosszat, nem tudom, amúgy sem hallhatta senki, pusztán helyen jártunk, és valószínűleg sokkal jobban tesszük, ha más irányba megyünk, de másfelé csak alkalommal kerültünk, ha el kellett mennünk Becsére vagy valami ilyen helyre, Becsét akkoriban csakugyan szeretttük, a Zöldfás utca miatt, a Nylonba be sem tettük a lábunkat, porosak meg olajfoltosak voltunk a motorkerékpártól, meg utána (kinn a Topolyai úton, ott már tisztább volt a levegő, s hazafelé kötelezően útba ejtettük Pecesort is, akkoriban egy nagy hasú, himlőhelyes ember volt a kocsmáros, kioldott nadrágszíjjal és kigombolt sliccel, mintha épp az asszony mellől ugrott volna ki az ágyból, hogy kiszolgáljon bennünket, a szandálja is ki volt kapcsolva, és látszott az izzadtságtól a lábujjai közé rakodott piszok, de legalább biztosak lehettünk abban, hogy nem mosta bele a lábát a sörünkbe, a képét sem, az is bizonyos, borostás volt, zsíros, az üstöke meg égnek meredt, ritkás szálú, piszkos haja volt, de azután meggondolta magát, azt mondta, vánjunk csak, és visszavitte a sörünket, mire várjunk, kérdeztük, hát a söröskocsira, és kicipelte a pocakját az út közepére, megnézni, hogy jön-e már, érkezik-e már, mert friss csapolás lesz, jelentette ki, amikor visszajött, látni a kocsit, amelyik a hordókat hozza, s leült a söntés végében egy székre, s a feleségéről kezdett mesélni, hogy az micsoda rongy, micsoda egy rongy, és még csak nem is főz, fekszik az ágyban, a fene tudja, kivel fekszik most is az ágyban, pedig ő olyan volt, mintha az imént kelt volna fel mellőle, de azért nem nagyon izgatta magát, a sört várta inkább sokkalta türelmetlenebbül, még nálunk is türelmetlenebb volt, pedig mi csak egyetlen korsó sörre néztünk be hozzá, azzal, hogy rettenetesen sietünk, de azután mások is összejöttek, segítettek leengedni a kocsiról a hordókat, ők is a söröskocsit várták, egy kisebb

hordót mindjárt csapra is ütöttek, nehezen ülededett a habja, de azért ülededett, hűvös, keserű sör volt Becséről, ott is megihattuk volna, de ha már ide hozták utánunk, akkor itt ittuk meg, a fene a hordóját, csak délutánra tudtunk elszabadulni mellőle, és százassal mentünk felfelé a partoldalon, ha most agyon nem ütjük magunkat, akkor soha, a motor bömbölésétől menekültek előlünk az útról a tyúkok, majd kitörték a nyakukat, pillanatok alatt otthon lehettünk volna, ha be nem döglünk a legelő szélén, maradt még egy jó kilométer út, eltolni olyan messzire nem tudjuk, nem leszünk képesek, itt meg nem hagyhatjuk a motorkerékpárt, mert akkor még vissza is kell érte jönnünk, nekihasaltunk az út porában megjavítani, nagy kényelmesen odaért egy hegyes sipkás szomszéd is, vagy negyed órát jött azon a darab úton és nevetett, mintha Bácskában nem ő esett volna elsőnek autóval vízbe, úgy csinált, pedig Szenttamásnál annak idején belehajtott a csatornába, az elsők közt volt autója Európában, most meg még ő vacakol velünk; de ugyanígy szerettünk Topolyán is, ott meg érthető módon a Becsei út környékén, a vásártéren néha cirkuszosok ütötték föl a sátrukat, megnéztük az esti előadásukat, bár az idő múltával unalmas lett a sok Adria meg Medrano meg Fantomas, nem állt el többé a lélegzetünk, csak a bohócokon tudtunk nevetni, mert a mi kemence-rakó- és tapasztómesterünkre hasonlítottak, mintha a testvérek lettek volna, kár, hogy B. sógornak nem volt itt hasonmása, az utóbbi időben erősen hízásnak indult, a téli fagyok ellen, szervezte, úgy látszik, teljesen átállt az alkoholra, mással nemigen élt, ám előadás után feltétlenül elmentünk a kanyarig a Mariskához, amíg csak közelébb nem nyitottak a számunkra, épp így, a számunkra kocsmát, ott üdögéltünk, de ha többen voltunk, akadtak, akiknek ez nem felelt meg, lementek a motelba, és a bárban nőt fogtak maguknak ötezerért, és utána mesélték, hogy nagyon csendben kellett intézni a dolgot, hogy valaki fel ne ébredjen, és erős félhomályban, ott, ahová vitte őket a nő, és majd hülyék lettek volna nem kihasználni az alkalmat, hogy ötezer helyett csak ötszázat adjanak, nagyon is látta azt a nő a sötétben, röhögni lehetett az ügybuzgalmukon, amikor végül is nyarvogni kezdtek a tripper miatt, amit kaptak a nőtől, eredetileg ötezerért, de végül csak ötszázért, erős félhomályban. mi, persze, nem vártunk ezekre, elindultunk, de mire Brazíliába értünk, már becsukott a kocsmá, de így nem akartunk hazamenni, hát zörgettünk, zörgettünk az ablakon, amíg csak fel nem sírt odabenn egy csecsemő, hát erre már fel fognak ébredni,

úgyhogy ezután csak kocogtattuk az üveget a körmünkkel, nem-sókára ki is nyitották az ablakot, de be már nem engedtek bennünket, csak iszogathattuk kívül, az ablak alatt, a chartreuse-t, amíg csak elégünk nem lett belőle, akkor rábuktunk a motorkerékpárra, az úthoz már nem tudtuk magunkat tartani, földeken, laposokon tocsogókon át vitt bennünket a motorkerékpár, neki a szállásnak, csoda, hogy szét nem csaptuk a falán a fejünket, de azt még megbeszéltük, hogy Brazíliában miért nem engedtek be bennünket a kocsmába, a szenttamási kupecokat mindig beengedik, nem tudni, mondtam, biztosan egyedül volt a nő, a kocsmárosunk még odajárhat...

Apánál, kinn a Ferdinándnál, az újévek voltak a legjobbak, nagyon hosszúra tudtak nyúlni, kétnaposak is voltak, apa adott magára, ő is színdarabot taníttatott be a traktoristákkal meg a fejősgulyásokkal, ő játszott a pincért, nem kellett a szöveggel bajlódnia, azt a keveset könnyen meg lehetett jegyezni, még a szállási iskolából a tanítónőnek is tetszett, pedig ő már Szabadkán is járt a színházba, úgyhogy nem akármilyen darabok voltak ezek, a közönség visított meg tapsolt, főleg az asszonyok, egyáltalán az asszonyoknak itt nagy szerep jutott, hajnal felé ők nyitották fel a chartreuse-ös hordócskát, becsületesen csapra verték, és be is szívtak belőle, ugyanolyan becsületesen, ahogy csapra verték, ez volt talán a legjobb hely, amíg apa ott volt, a Ferdinánd, amíg csak fel nem gyülemlt a hiánya annyira, hogy külföldre kellett előle szöknie, de ha egyszer ittak, és sehogyan sem akarták meghozni az itallért járó pénzt, amúgy meg nem csukhatta be előtűk az ajtót, hogy nem adok, mert mindenkit ismert, és nem is rimánkodhatott nekik, hogy fizessenek; úgyhogy eljöttek azok az idők is, amikor apa már nem volt ott a Ferdinándnál, de a termet azért kimeszeltette, mielőtt elment volna, nagyon magas helyiség volt, bizonyára raktárként szolgált azelőtt, még a Ferdinánd idejében, de lassan nemigen volt mit raktározni bele, elment a malom, elment a kendergyár, elment a villanytelep, csak az újévek sorakoztak, apa a mennyezetet telítődeltette szalagokkal, ehhez volt érzéke, no de azután elment, ettől függetlenül Szilveszter délutánján ugyanúgy gyülekeztek az emberek, mint mindig is ilyen alkalmakkor, Drejből megjöttek a zenészek, jöttek a barázdában, elől a Csantavéri, legvégül az öreg Szeles a nagybőgővel, én már előbb megérkeztem, most egyedül, gumicsizmásan, nagyon nagy volt abban az évben a sár, a talajvíz is feljött már a tél elején, mintha el akarna úszni a

világ, csak még ezt az újévet megvárja, erre jött Becséről, a központból is egy kövér bácsi, hogy boldog újévet kívánjon itt az embereknek, de inkább a kanászlányokon járatta a szemét, éjfél tájt elő is hozakodott vele, hogy Koleszár elvtárs... ő már kiszemelte, hogy... szóval azt, ott, az asztal sarkán... intézné el vele a Koleszár elvtárs, nehogy valami probléma legyen... de Koleszár elvtársnak nem felelt meg a szerep, ami apa darabjába kíváncsított volna inkább, hát hogy az istenbe, fortyant föl a bácsi, minden este ott látom őket Becsén a Nylonban, ikéfélnek boldog-boldogtalannal, hát hogy az istenbe, csak épp én velem nem akarnak, amire Koleszár elvtárs is felfortyant, miszerint ő nem kurvapeccér, és a bácsi kössön csomót a farkára, jó kis előadás volt, én az állatorvos mellett ülve hallgattam, de utána a zenekar elfojtotta az egészséget, épp most, amikor a legérdekesebb volt, méltatlankodtak az emberek, fene ezt az ügyetlen Csantavérnit, csak bajnak jön ide, így jött az újév abban az évben, szürkén, fenyegetően, nagy meggel, nyirkosan csorgott le a párával az ablaküvegen, de érkezett, de érkezett, én meg az állatorvossal Đura Jakšićról beszélgettem, a kastélyba is felmentem vele a szobájába, közönséges vaságya volt, letakarva gyűrött lópokróccal, egy asztala, egy széke meg egy vödre, lavórja nem volt, a villanyégőjén újságpapír volt az ernyő, beszélt, beszélt, cigarettázott, majd váratlanul köhögni kezdett, ekkor a vödör fölé hajolt, és folyt, folyt belőle a pálinka, sebj, került egy másik üveg, abból utánatöltött, ittunk az üvegből, én nem szenvedhettem ezt a pálinkát, de biztosításként mindenesetre ott volt a vödör, virradat felé aztán nagy fazékban levest vittünk a kanászlányoknak, nem volt náluk senki, legalábbis azoknál nem, akikhez mi mentünk, ültek a vaságyuk szélén, a dunnájuk sarkán, és lógatták a lábukat, végül elküldtek bennünket, mert már virradt, és aludni szerettek volna, odakinn meg szemelni kezdett az eső, meg-megkoppant az ablaküvegükön, de nyomban oda is fagyott, nagy óvatosan visszairongáltunk a terembe, ott belebotlottam valakibe, aki már évek óta ismert, de én sehogyan sem tudtam rá visszaemlékezni, innom kellett vele, hát ittunk, azután azt mondta, menjek el hozzájuk, biztosan kész már a szárma, de alighogy kiléptünk a teremből, hiába kapaszkodtunk egymásba, mindketten elcsúsztunk, csúsztunk hosszan a rapacsos, szürke jégrétegen, én hason, ő hanyatt, és végül sehogyan sem tudtunk lábra állni, az állatorvos már elmaradt, egymásra voltunk hagyva, végül előkerült

a felesége, talpra állított bennüket, és magával vezetett, hogy megkóstoljuk a szármáját, nagyon kedves volt tőle.

És most annyi idő után újra itt, a csirke visszajött megint a söntés mögötti nyitott ajtóhoz, mintha valamit várna tőlem, fél lábon ácsorog a küszöbön, talán be szeretne lépni, de nem mer; abban az évben tavaszra sem száradtak fel a vizek, hanem még emelkedtek, valóságos patakok ömlöttek a földeken, a szálláson meg elfogyott a cigarettánk, gondoltuk, beugrunk Gunarasra, arrafelé viszonylag járható az út, még kora este megjárjuk, mire a Vénusz, szeretők könnyecseppje, leperreg az égbolton, mi is visszaérünk, és különben is ismerünk minden talpalatnyi helyet, de azután mégsem értünk vissza, eszünkbe sem jutott, hogy hazafelé induljunk, nekivágtunk inkább a sárnak, pedig már volt cigarettánk is, ahol túl magas volt a vízállás, a földeken kukoricaszár után néztünk, rengeteg volt még kinn, kúpokban, ezt vonszoltuk össze, és hidat vertünk, hogy el ne merüljünk, de közben elmerültünk, sáros volt még a fejünk is, de mentünk, feltartóztathatatlanul, kijelölt pontokat érintve, míg csak Brazíliába nem jutottunk, ott meg csak néztek bennünket, ekkor már a Pecija volt a kocsmáros, ő is nézett, de megengedte, hogy kezet mossunk a lavórban, nem volt teljes nap, nem voltak sokan, de ettől függetlenül egyre inkább ránk terelődött a szó, előbb nemigen vetettünk rá ügyet, később pedig védekeztünk, ahogy tudtunk, szóbelileg, nem mindenki volt ellenünk, de volt, aki nagyon is ellenünk volt, egy nagydarab, félig béna, botos ember, akinek kocsmái verekedésben szúrták át a nyakizmát, s azóta bottal járt, kimondottan mellettünk volt, de őtőle nemigen tartottak, a szót egy kalapos vitte, ezt meghergelhetette az ördög, de a botos emberünk sem hagyta magát, odalökte nekem a botját, és azt mondta, de szó szerint: bassz egyet a fejére, majd elhallgat mindjárt.